

Regeringens proposition

1982/83:6

om ändring i lagen (1957:577) om prästval

beslutad den 22 juli 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att för sin del anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

JAN-ERIK WIKSTRÖM

KARL BOO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att de s. k. tredjegångstillsättningarna av kyrkoherdetjänster flyttas över från regeringen till domkapitlen. I propositionen föreslås också att en möjlighet öppnas för regeringen att till domkapitlen delegera prövningen av ärenden om dispens från vissa behörighetskrav. Prästernas nuvarande bundenhet till sitt hemstift under minst fem år efter prästvigningen föreslås vidare bli avkortad till tre år. Slutligen föreslås att sådana särskilda komministertjänster som får inrättas för andlig vård vid sjukhus alltid tillsätts utan val.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1983.

1982 års allmänna kyrkomöte har för sin del godkänt förslagen.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1957:577) om prästval dels att 35 § skall upphöra att gälla.

dels att 4, 5, 10, 11, 12, 36 och 42 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Kyrkoherdetjänst tillsättes utan val var tredje gång tjänsten är ledig, genom att regeringen utnämner präst, som sökt tjänsten, eller till tjänsten förflyttar präst, som innehar domprost- eller kyrkoherdetjänst.

En kyrkoherdetjänst skall tillsättas utan val var tredje gång den är ledig. Tjänsten tillsätts antingen genom att domkapitlet utnämner en präst, som har sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar en präst, som innehar domprost- eller kyrkoherdetjänst.

Är jämlikt 16 § andra stycket eller 19 § andra stycket särskild valföretning ej erforderlig, utnämner domkapitlet den präst som skall anses vald.

Har under val jämte annan stått präst, som kallats av de röstberättigade, utnämner regeringen en av dem som stått under val.

Efter val till kyrkoherdetjänst i annat fall än ovan sägs utnämner domkapitlet den som vid valet erhållit de flesta rösterna eller, om flera fått högsta röstetal, den av dem som domkapitlet finner böra erhålla företräde.

5 §²

Var tredje gång komminister-tjänst är ledig i pastoratet sker tillsättningen utan val, antingen genom att domkapitlet utnämner präst, som sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar präst, som innehar annan prästerlig tjänst.

Var tredje gång komministertjänst är ledig i pastoratet sker tillsättningen utan val, antingen genom att domkapitlet utnämner präst, som sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar präst, som innehar annan prästerlig tjänst.

Första stycket avser ej sådan särskilt inrättad komministertjänst, vars innehavare huvudsakligen skall tjänstgöra vid sjukhus. Sådan tjänst skall alltid tillsättas utan val.

Om tillsättning utan val i vissa fall, då präst är ensam behörig sökande, stadgas i 16 § tredje stycket.

Efter val till komministertjänst tillsätter domkapitlet tjänsten enligt vad i 4 § fjärde stycket stadgas om kyrkoherdetjänst.

¹ Senaste lydelse 1975:1430.

² Senaste lydelse 1975:1430.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §³

Har präst under minst fem år fullgjort prästerlig tjänstgöring inom det stift, till vilket han efter prästvigningen först knutits, må han endast under villkor, som regeringen föreskriver, på grund av egen ansökan komma i fråga till prästerlig tjänst inom annat stift.

En präst, som inte under minst tre år har fullgjort prästerlig tjänstgöring i det stift till vilket prästen efter prästvigningen först har knutits, får endast på villkor, som regeringen föreskriver, på grund av egen ansökan komma i fråga till prästerlig tjänst i annat stift.

11 §⁴

I bestämmelser som regeringen meddelar kan föreskrivas att domprost, kyrkoherde eller komminister, som ej innehaft den tjänst, till vilken han senast blivit utnämnd, viss minsta tid, ej utan regeringens tillstånd kan komma i fråga till annan prästerlig tjänst på grund av egen ansökan.

Regeringen får föreskriva att den som innehar en tjänst som domprost, kyrkoherde eller komminister och som ej under en viss minsta tid har innehaft tjänsten inte på grund av egen ansökan får komma i fråga till annan prästerlig tjänst utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

12 §

På förslag till prästerlig tjänst skola behöriga sökande uppföras efter som de, med hänsyn jämväl till tjänstens särskilda behov, finnas äga företräde i förtjänst och skicklighet. Därvid böra tagas i betraktande såväl det nit, det allvar och den skicklighet som sökande visat i honom dittills anförtrött kall, jämte hans tjänstålder, som ock den lärdom han ådagalagt genom examina, utgiyna skrifter eller annorledes.

Samma befordringsgrunder skola gälla vid avgivande av förord, som i 35 § sägs, och vid utnämning jämlikt 36 §.

Samma befordringsgrunder skall gälla vid utnämning enligt 36 §.

36 §⁵

Är fråga om komministertjänst, äger domkapitlet, sedan yttranden enligt föreskrifterna i 34 § inkommit eller därför bestämd tid utgått, till tjänsten utnämna behörig sökande.

Sedan yttranden enligt föreskrifterna i 34 § har kommit in eller därför bestämd tid har gått ut, får domkapitlet utnämna en behörig sökande till tjänsten.

42 §⁶

Talan mot domkapitlets beslut enligt 40 och 41 §§ föres hos kammarrätten genom besvär. Tala mot annat beslut av domkapitlet i fråga om tillsättning av prästerlig tjänst föres hos regeringen genom besvär.

³ Senaste lydelse 1975:1430.

⁴ Senaste lydelse 1975:1430.

⁵ Senaste lydelse 1964:782.

⁶ Senaste lydelse 1975:1430.

Nuvarande lydelse

Besvärshandlingen skall *hava inkommit* inom tre veckor från den dag, då beslutet tillkännagavs genom anslag i domkapitlets lokal.

Över beslut om förslag *så ock över beslut om förord, som i 35 § sägs, eller om utnämning jämlikt 36 § må* besvär anföras endast av *sökande; dock må besvär* över beslut, varigenom präst, som kallats att uppföras på förslag, förklarats obehörig därtill, anföras av den kallade och av röstberättigad.

Föreslagen lydelse

Besvärshandlingen skall *ha kommit in* inom tre veckor från den dag, då beslutet tillkännagavs genom anslag *på* domkapitlets *anslagstavla*.

Över beslut om förslag eller *beslut* om utnämning *enligt 36 § får* besvär anföras endast av *den som har sökt tjänsten*. Över beslut varigenom *en* präst, som *har* kallats att uppföras på förslag, *har* förklarats obehörig därtill *får besvär dock* anföras av den kallade och av *var och en som är* röstberättigad.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.
2. Ärende som vid utgången av år 1982 är anhängigt hos regeringen handläggs enligt äldre bestämmelser.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-07-22

Närvarande: statsrådet Wikström, ordförande, och statsråden Dahlgren, Boo, Petri, Elmstedt, Ahrland

Föredragande: statsrådet Boo.

Proposition om ändring i lagen (1957:577) om prästval

Regeringen har i skrivelse till 1982 års allmänna kyrkomöte (skr 1982:4) begärt kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet för sin del godkände ett vid skrivelsen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval. Regeringens skrivelse och det därvid fogade utdraget av regeringsprotokoll bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Kyrkomötet har i skrivelse till regeringen anmält sitt beslut i frågan (KLU 1982:5, kskr 1982:9). Kyrkomötets skrivelse och kyrkolagsutskottets betänkande bör bifogas protokollet som *bilaga 2*.

Kyrkomötets beslut innebär att mötet för sin del har antagit det av regeringen framlagda lagförslaget med den ändring av 5 § som i bilaga till kyrkolagsutskottets betänkande anges såsom utskottets förslag. Ändringen är av redaktionell natur och innebär inte någon avvikelse i sak från regeringens förslag. Jag kan därför ansluta mig till kyrkomötets förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta det av kyrkomötet godkända förslaget till lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att för sin del anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Regeringens skrivelse till 1982 års allmänna kyrkomöte 1982:4

med förslag till lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval;

beslutad den 18 mars 1982.

Regeringen överlämnar till kyrkomötet bifogade utdrag av regeringsprotokoll för det yttrande som föredraganden har hemställt om.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARL BOO

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen föreslås att det i lagen (1957:577) om prästval företas vissa ändringar av praktisk natur, som kan genomföras utan att man därigenom rubbar de principer som ligger till grund för det nuvarande tillsättningsförfarandet.

Som ett led i strävandena till decentralisering föreslås de s.k. tredjegångstillsättningarna av kyrkoherdetjänster bli överflyttade från regeringen till domkapitlen. Möjlighet öppnas också för regeringen att till domkapitlen delegera prövningen av dispenser från vissa behörighetskrav. Prästernas nuvarande bundenhet till sitt hemstift under minst fem år efter prästvigningen föreslås bli avkortad till tre år. Vidare föreslås att sådana särskilda komministertjänster som får inrättas för andlig vård vid sjukhus alltid tillsätts utan val.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1983.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval

utfärdad den

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1957:577) om prästval dels att 35 § skall upphöra att gälla,

dels att 4, 5, 10, 11, 12, 36 och 42 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Kyrkoherdetjänst tillsättes utan val var tredje gång tjänsten är ledig, genom att regeringen utnämner präst, som sökt tjänsten, eller till tjänsten förflyttar präst, som innehar domprost- eller kyrkoherdetjänst.

En kyrkoherdetjänst skall tillsättas utan val var tredje gång den är ledig. Tjänsten tillsätts antingen genom att domkapitlet utnämner en präst, som har sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar en präst, som innehar domprost- eller kyrkoherdetjänst.

Är jämlikt 16 § andra stycket eller 19 § andra stycket särskild valförrättning ej erforderlig, utnämner domkapitlet den präst som skall anses vald.

Har under val jämte annan stått präst, som kallats av de röstberättigade, utnämner regeringen en av dem som stått under val.

Efter val till kyrkoherdetjänst i annat fall än ovan sägs utnämner domkapitlet den som vid valet erhållit de flesta rösterna eller, om flera fått högsta röstetal den av dem som domkapitlet finner böra erhålla företärde.

5 §²

Var tredje gång komminister-tjänst är ledig i pastoratet sker tillsättningen utan val, antingen genom att domkapitlet utnämner präst, som sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar präst, som innehar annan prästerlig tjänst.

Om det i ett pastorat finns en särskilt inrättad komministertjänst, vars innehavare huvudsakligen skall tjänstgöra vid sjukhus, skall tjänsten tillsättas utan val.

Var tredje gång en annan komministertjänst är ledig i ett pastorat skall tjänsten också tillsättas utan val. I dessa fall tillsätts tjänsten antingen genom att domkapitlet utnämner en präst, som har sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar en präst, som innehar annan prästerlig tjänst.

Om tillsättning utan val i visst fall, då präst är ensam behörig sökande, stadgas i 16 § tredje stycket.

Efter val till komministertjänst tillsätter domkapitlet tjänsten enligt vad i 4 § fjärde stycket stadgas om kyrkoherdetjänst.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §³

Har präst ej under minst fem år fullgjort prästerlig tjänstgöring inom det stift, till vilket han efter prästvigningen först knutits, må han endast under villkor, som regeringen föreskriver, på grund av egen ansökan komma i fråga till prästerlig tjänst inom annat stift.

En präst, som inte under minst tre år har fullgjort prästerlig tjänstgöring i det stift till vilket prästen efter prästvigningen först har knutits, får endast på villkor, som regeringen föreskriver, på grund av egen ansökan komma i fråga till prästerlig tjänst i annat stift.

11 §⁴

I bestämmelser som regeringen meddelar kan föreskrivas att domprost, kyrkoherde eller komminister, som ej innehaft den tjänst, till vilken han senast blivit utnämnd, viss minsta tid, ej utan regeringens tillstånd kan komma i fråga till annan prästerlig tjänst på grund av egen ansökan.

Regeringen får föreskriva att den som innehar en tjänst som domprost, kyrkoherde eller komminister och som ej under en viss minsta tid har innehaft tjänsten inte på grund av egen ansökan får komma i fråga till annan prästerlig tjänst utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

12 §

På förslag till prästerlig tjänst skola behöriga sökande uppföras efter som de, med hänsyn jämväl till tjänstens särskilda behov, finnas äga företräde i förtjänst och skicklighet. Därvid böra tagas i betraktande såväl det nit, det allvar och den skicklighet som sökande visat i honom dittills anförtrott kall, jämte hans tjänstålder, som ock den lärdom han ådagalagt genom examina, utgivna skrifter eller annorledes.

Samma befordringsgrunder skola gälla vid avgivande av förord, som i 35 § sägs, och vid utnämning jämlikt 36 §.

Samma befordringsgrunder skall gälla vid utnämning enligt 36 §.

36 §⁵

Är fråga om komministertjänst, äger domkapitlet, sedan yttranden enligt föreskrifterna i 34 § inkommit eller därför bestämd tid utgått, till tjänsten utnämna behörig sökande.

Sedan yttranden enligt föreskrifterna i 34 § har kommit in eller därför bestämd tid har gått ut, får domkapitlet utnämna en behörig sökande till tjänsten.

42 §⁶

Talan mot domkapitlets beslut enligt 40 och 41 §§ föres hos kammarrätten genom besvär. Talan mot annat beslut av domkapitlet i fråga om tillsättning av prästerlig tjänst föres hos regeringen genom besvär.

Nuvarande lydelse

Besvärshandlingen skall *hava inkommit* inom tre veckor från den dag, då beslutet tillkännagavs genom anslag i domkapitlets lokal.

Över beslut om förslag *så ock över beslut om förord, som i 35 § sägs, eller om utnämning jämlikt 36 § må* besvär anföras endast av *sökande; dock må besvär* över beslut, varigenom präst, som kallats att uppföras på förslag, förklarats obehörig därtill, anföras av den kallade och av röstberättigad.

Föreslagen lydelse

Besvärshandlingen skall *ha kommit in* inom tre veckor från den dag, då beslutet tillkännagavs genom anslag på domkapitlets *anslagstavla*.

Över beslut om förslag eller *beslut* om utnämning *enligt 36 § får* besvär anföras endast av *den som har sökt tjänsten*. Över beslut varigenom en präst, som *har* kallats att uppföras på förslag, *har* förklarats obehörig därtill *får besvär dock* anföras av den kallade och av *var och en som är* röstberättigad.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.
2. Ärende som vid utgången av år 1982 är anhängigt hos regeringen handläggs enligt äldre bestämmelser.

¹Senaste lydelse 1975:1430.

²Senaste lydelse 1975:1430.

³Senaste lydelse 1975:1430.

⁴Senaste lydelse 1975:1430.

⁵Senaste lydelse 1964:782.

⁶Senaste lydelse 1975:1430.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-18

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Boo

Skrivelse till 1982 års allmänna kyrkomöte med förslag till lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval

1 Inledning

Förfarandet vid tillsättning av ordinarie församlingspräster – d.v.s. domprost, kyrkoherde eller komminister – i territoriella pastorat är reglerat i lagen (1957:577) om prästval (ändrad senast 1975:1430) samt den till denna lag knutna prästvalsförordningen (1958:261, ändrad senast 1980:606). Om regeringen bestämmer det, gäller nämnda författningar även vid tillsättningen av motsvarande tjänster i icke-territoriella pastorat.

Framställningar om utredning i syfte att få till stånd mera genomgripande förändringar av nuvarande tillsättningsförfarande har gjorts vid upprepade tillfällen under senare år, bl.a. vid 1970, 1975 och 1979 års allmänna kyrkomöten. Regeringen har dock lämnat de nämnda kyrkomötesframställningarna utan åtgärd.

1979 års allmänna kyrkomöte har med anledning av väckta motioner också anhållit hos regeringen om förslag till en sådan ändring i prästvalslagen, att tiden för prästernas stiftsbundenhet avkortas från fem till ett år (KLU 1979:7, kskr 1979:7). Kyrkomötets framställning har remissbehandlats.

Frågan om en översyn av prästvalslagen har på nytt aktualiserats dels av riksdagen (mot. 1979/80:766, KU 1980/81:5, rskr 1980/81:15), dels i en den 9 mars 1981 ingiven skrivelse från de kyrkliga samfälligheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö, dels i en skrivelse den 21 april 1981 från Svenska kyrkans personalförbund.

I dessa framställningar begärs sådana ändringar av nuvarande prästvalssystem som berör väsentliga frågor av såväl principiell som praktisk natur. De kan inte genomföras utan ett grundligt utredningsarbete. Som underlag

för en bedömning av frågan om ett sådant bör komma till stånd måste en undersökning först ske av det nuvarande systemet och hur detta fungerar i praktiken. Jag har för den skull förordnat en särskild sakkunnig att inom kommundepartementet biträda med denna undersökning.

I avvaktan på resultatet av undersökningen och de vidare åtgärder som den kan leda till bör emellertid nu vissa ändringar i prästvalslagen företas, vilka är av praktisk natur och inte innebär några väsentliga avsteg från de principer som ligger till grund för nuvarande tillsättningsförfarande.

Jag tar i det följande upp frågor om delegation till domkapitlen av beslut vid s. k. tredjegångstillsättning av kyrkoherdar och förenklat tillsättningsförfarande beträffande särskilda komministertjänster för andlig vård vid sjukhus. Jag tar vidare upp frågor om avkortning av stiftsbundenheten för präster samt en möjlighet att till domkapitlen delegera beslut om dispens från vissa behörighetskrav.

2 Tredjegångstillsättning av kyrkoherdetjänster

2.1 Gällande bestämmelser m. m.

Förfarandet vid tillsättningen av kyrkoherdetjänster regleras i lagen (1957:577) om prästval (ändrad senast 1975:1430) och i prästvalsförordningen (1958:261, ändrad senast 1980:606).

Kyrkoherdetjänster tillsätts två gånger av tre efter val av de röstberättigade i församling inom pastoratet. Tredje gången en kyrkoherdetjänst är ledig tillsätts tjänsten utan val genom att regeringen antingen utnämner en präst som har sökt tjänsten eller till tjänsten förflyttar en präst som innehar en domprost- eller kyrkoherdetjänst.

När en kyrkoherdetjänst tillsätts *efter val* väljer de röstberättigade mellan sökande som domkapitlet har fört upp på förslag till tjänsten. Efter valet utnämner domkapitlet den som har fått de flesta rösterna. Om flera har fått det högsta röstetalet, utnämner domkapitlet den som domkapitlet anser böra ha företräde.

De röstberättigade har rätt att före valet kalla en viss präst till tjänsten. Om domkapitlet finner att den som har kallats är behörig, skall han eller hon föras upp på domkapitlets förslag. I sådana fall och om förslaget omfattar minst två behöriga präster skall regeringen och inte domkapitlet efter valet utnämna en av de föreslagna. I ärendet skall domkapitlet yttra sig till regeringen.

När en kyrkoherdetjänst skall tillsättas *utan val* skall tjänsten inte ledigförklaras, om regeringen önskar utnyttja rätten att till tjänsten förflytta en annan präst. I annat fall skall tjänsten ledigförklaras och sökas hos domkapitlet. Om någon behörig sökande inte har anmält sig vid ansöknings- tidens utgång, skall domkapitlet sätta ut en ny tid. Om det inte heller då anmäler sig någon behörig sökande, skall tjänsten kungöras ledig när det

finns en möjlighet att tillsätta tjänsten. Så länge tjänsten är ledig, skall domkapitlet dock kungöra den lediga tjänsten minst en gång vartannat år.

När det finns en eller flera behöriga sökande, skall domkapitlet bereda kyrkoråden i pastoratets församlingar tillfälle att yttra sig om de sökande. Om ett kyrkoråd i sitt yttrande förordar en viss sökande bör kyrkorådet också ange vilka av de sökande som kyrkorådet anser böra komma i fråga i andra och tredje rummen.

Efter det att yttranden har kommit in från samtliga kyrkoråd eller tiden härför har gått ut skall domkapitlet med eget yttrande sända samtliga handlingar i ärendet till regeringen. I yttrandet skall domkapitlet ange vem av de sökande som domkapitlet förordar till tjänsten. Domkapitlet får, om det finns skäl, också ange vilka sökande domkapitlet anser böra komma i fråga i andra och tredje rummen.

Mot domkapitlets beslut i fråga om tillsättning av prästerlig tjänst får talan föras hos regeringen genom besvär. Över beslut om förslag eller om förord liksom över beslut om utnämning får besvär anföras av de sökande. Berättigade att anföras besvär över beslut, varigenom präst, som har kallats att uppföras på förslag, har förklarats obehörig är dels den kallade, dels de röstberättigade.

2.2 Tidigare reformförslag

Frågan om att flytta över beslutanderätten vid s.k. tredjegångstillsättningar från regeringen till domkapitlet har aktualiserats i olika sammanhang.

I en promemoria (nr 99) den 12 februari 1968 till utbildningsdepartementet föreslog departementsutredningen att regeringens befattning med tredjegångstillsättningar av kyrkoherdetjänster skulle upphöra och beslutanderätten tilläggas domkapitlet. I syfte att få en objektiv och rättvis bedömning av de sökande tänkte sig utredningen möjligheten att föreskriva att domkapitlet före beslutet skulle samråda med en central nämnd. Utredningen hade i ett annat sammanhang föreslagit att man skulle inrätta en sådan nämnd för prövning av vissa behörighetsärenden rörande präster. Promemorian remitterades. Remissyttranden avgavs av kammarkollegiet, statskontoret, statens avtalsverk, samtliga domkapitel, ärkebiskopen som hade hört övriga biskopar, Svenska prästförbundet och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund. I sina yttranden tillstyrkte samtliga instanser att besluten i ärenden om tredjegångstillsättningar flyttades över till domkapitlet. Flertalet remissinstanser avstyrkte däremot förslaget om att en särskild nämnd skulle inrättas eller att denna skulle höras i dessa tillsättningsärenden.

I anledning av väckta motioner anhöll 1970 års allmänna kyrkomöte (KLU 1970:9, kskr 1970:22) om en utredning om och förslag till sådana ändringar i gällande författningar rörande tillsättningar av ordinarie församlingspräster-

liga tjänster som bl.a. skulle innebära en decentralisering av tillsättningsförfarandet från regeringen till domkapitlen.

Genom beslut den 6 mars 1975 lämnade regeringen såväl departementsutredningens promemoria som 1970 års kyrkomötes framställning utan åtgärd.

I sitt slutbetänkande (SOU 1972:36) Samhälle och trossamfund uttalade 1968 års beredning om stat och kyrka att den fann det principiellt riktigt att tredjegångstillsättningarna flyttas över till domkapitlen så snart som möjligt (s. 73). Enligt beredningen låg en sådan överflyttning väl i linje med huvudprincipen bakom beredningens förslag beträffande inomkyrkliga angelägenheter.

Även vid 1975 och 1979 års allmänna kyrkomöten väcktes motioner om ändringar i ordningen för tillsättning av ordinarie församlingsprästerliga tjänster. Båda kyrkomötena anhöll hos regeringen (KLU 1975:8, kskr 1975:7 och KLU 1979:19, kskr 1979:21) om en utredning som bl.a. skulle syfta till att domkapitlet i samtliga fall tillsätter tjänster som kyrkoherde och komminister. Kyrkomötesframställningarna förutsatte dock en mera genomgripande reform av prästvalslagstiftningen än enbart ett delegationsförfarande i fråga om tredjegångstillsättningarna. Genom beslut den 21 juni 1979 lämnade regeringen de nämnda skrivelserna från 1975 och 1979 års kyrkomöten utan åtgärd.

2.3 Föredragandens överväganden

Det är en allmän strävan att från regeringen flytta sådana grupper av ärenden som utan olägenhet kan handläggas av underlydande myndigheter.

Kyrkoherdetjänster är statligt reglerade tjänster som enligt gällande tjänsteförteckningsavtal för kyrkliga tjänster (TFK) är placerade i lönegraderna F 14, F 15, F 16 eller F 18. Tjänster på denna lönenivå tillsätts i regel inte av regeringen, utan av underlydande myndigheter. Det är därför naturligt att nu på nytt ta upp frågan om en decentralisering av tredjegångstillsättningarna av kyrkoherdetjänster.

Enligt min mening kan ärenden om tredjegångstillsättning utan olägenhet flyttas till domkapitlen. Det kan med säkerhet antas att domkapitlens utnämning av kyrkoherdar inte skulle ske med mindre omsorg och objektivitet än regeringens prövning av sådana ärenden. Under år 1980 utnämnde regeringen kyrkoherdar i 26 fall. I två av dessa hade en präst kallats av de röstberättigade. Övriga 24 fall gällde tredjegångstillsättningar. I 17 av dessa ärenden fanns endast en sökande. I övriga sju ärenden fann regeringen endast i ett fall skäl att utnämna en annan präst än den som domkapitlet hade förordat till tjänsten.

En överflyttning av beslutanderätten till domkapitlen skulle inte bara svara mot strävandena att delegera ärenden från regeringen till underlydan-

de myndigheter utan också kunna medföra en viss tidsvinst i de fall när en vakans har uppstått på kyrkoherdetjänsten. Den nuvarande ordningen innebär att domkapitlet avger förord till regeringen och att det härefter löper en besvärstid om tre veckor innan regeringen kan ta upp ärendet till prövning. Om beslutanderätten flyttas, kan domkapitlet omedelbart utnämna en ny kyrkoherde efter det att kyrkorådets yttranden över de sökande har kommit in. Det är självklart att möjlighet skall finnas att genom besvär få en utnämning prövad av regeringen, i likhet med vad som nu gäller vid tredjegangstillsättning av komministertjänster. Det finns knappast anledning att anta att antalet besvärärenden skulle bli särskilt stort. I fråga om tillsättning av komministertjänster har nämligen under den senaste femårsperioden i genomsnitt endast ett ärende per år kommit under regeringens prövning.

Det framstår alltså som klart att ärenden om tredjegangstillsättning av kyrkoherdetjänster inte bör prövas av regeringen annat än efter besvär av en sökande som anser sig orättvist bedömd. Jag förordar därför att beslutanderätten i dessa utnämningsärenden flyttas till domkapitlet.

Det kan i detta sammanhang övervägas om en överflyttning av beslutanderätten till domkapitlet bör omfatta också tillsättningar efter val i de fall när en präst har kallats av de röstberättigade. I dessa fall har emellertid domkapitlet upprättat förslag i ärendena och därvid fastställt förslagsrum såväl för de sökande som för den som senare har blivit kallad. Denna omständighet talar enligt min mening för att utnämningssrätten bör ligga kvar hos regeringen, som är obunden av tidigare ställningstaganden i ärendena. Jag anser således inte att en överflyttning av beslutanderätten bör ske i dessa fall.

En överflyttning till domkapitlet av beslutanderätten vid tredjegangstillsättningar förutsätter vissa ändringar i prästvalsagen. De bestämmelser som berörs av förslaget i denna del finns intagna i 4, 12, 35, 36 och 42 §§ i nämnda lag. För att åstadkomma överensstämmelse med allmänna verksstadgan bör man samtidigt göra den ändringen i sistnämnda paragraf att tillkännagivande av domkapitlets beslut skall ske genom anslag på myndighetens anslagstavla.

3 Tillsättningsförfarandet för vissa komministertjänster

3.1 Gällande bestämmelser m. m.

Förfarandet vid tillsättningen av komministertjänster regleras i lagen (1957:577) om prästval och i prästvalsförordningen (1958:261).

I likhet med vad som gäller för kyrkoherdetjänster tillsätts komministertjänster två gånger av tre efter val av de röstberättigade inom pastoratet. Tredje gången en komministertjänst är ledig i pastoratet skall tillsättningen ske utan val. I detta fall tillsätts tjänsten antingen genom att domkapitlet

utnämner en präst som har sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten flyttar en präst som innehar en annan prästerlig tjänst.

I beslut våren 1980 godkände riksdagen nya riktlinjer för inrättande av prästerliga tjänster för den andliga vården vid sjukhusen (prop. 1979/80:152, s. 12 ff, KrU 1979/80: 29, rskr 1979/80:357). De nya riktlinjerna innebär bl.a. att regeringen kan medge att en särskild komministertjänst får inrättas i ett pastorat om det i pastoratet finns en eller flera sjukvårdsinrättningar med tillhoppa minst 1 200 vårdplatser. En sådan tjänst skall innehas av en präst som skall ha till huvudsaklig uppgift att svara för den andliga vården. I fråga om de kompetenskrav som borde ställas på innehavaren av en sådan tjänst anförde jag i propositionen följande.

I 12 § lagen (1957:577) om prästval anges de befodringsgrunder som skall beaktas vid tillsättning av prästerliga tjänster. Bland dessa anges också hänsyn till tjänstens särskilda behov. Bestämmelsen får anses inrymma de krav på personlig lämplighet och särskild utbildning eller erfarenhet som bör ställas på en sökande till komministertjänst av här avsett slag. Jag anser därför inte att några särskilda behörighetskrav skall behöva uppställas för innehavare av sådan tjänst. Däremot förtjänar det att övervägas om inte, med hänsyn till de speciella lämplighetskrav som bör ställas på tjänst innehavaren, tillsättning av en sådan komministertjänst varje gång borde ske i den ordning som föreskrivs för s.k. tredjegangstillsättning enligt 5 § första stycket prästvalslagen. Att införa en sådan särskild regel för tillsättningen av dessa komministertjänster förutsätter emellertid ändring i nämnda lag. Eftersom denna är av kyrkolags natur krävs kyrkomötets medverkan härtill. Då det är ovisst när nästa kyrkomöte kan komma att hållas, är jag inte beredd att nu förelägga riksdagen förslag till en sådan ändring av prästvalslagen utan anser att frågan bör få anstå till dess att ett förslag härom först har behandlats av ett kyrkomöte. För att lämplighetskravet vid tillsättningen redan nu skall kunna tillgodoses bättre, vill jag föreslå att huvudman för sjukvårdsinrättning, till vilken prästens tjänstgöring avses bli knuten, bereds tillfälle att yttra sig över de sökande till tjänsten. Bestämmelser som ålägger domkapitlet att i dessa fall inhämta sådant yttrande innan förslag upprättas eller kyrkorådet bereds tillfälle att avge sitt yttrande över de sökande bör införas i prästvalsförordningen (1958:261).

De i citatet sist nämnda bestämmelserna har införts genom förordning (1980:606) om ändring i prästvalsförordningen (1958:261).

3.2 Föredragandens överväganden

Den i prop. 1979/80:152 förutskickade ändringen i prästvalslagen i fråga om tillsättningen av sådana komministertjänster som inrättas för andlig vård vid sjukhus bör enligt min mening nu komma till stånd.

Jag vill i sammanhanget framhålla att innehavarna av dessa tjänster har att arbeta bland sjukhuspatienter från ett upptagningsområde som i de flesta fall är betydligt vidare än det enskilda pastorat till vilket tjänsten av praktiska skäl är knuten. Tjänstgöringens art förutsätter som regel också särskild utbildning. Jag anser att det mot bakgrund härav inte är motiverat att de

röstberättigade i pastoratet genom val skall tillsätta en sådan tjänst. Enligt min mening bör sådana tjänster tillsättas i den ordning som föreskrivs för tredjegangstillsättning av komministertjänster. Det innebär bl.a. att kyrkoråden i församlingar inom pastoratet skall beredas tillfälle att yttra sig om de sökande i de fall då flera behöriga sökande finns. Därutöver bör liksom nu yttrande inhämtas från sjukhusdirektionen innan domkapitlet tillsätter tjänsten. Genom ett sådant tillsättningsförfarande blir det enligt min mening lättare att tillgodose de behov som är förenade med dessa tjänster samt de krav på särskild skicklighet som ställs på innehavaren av en sådan specialtjänst inom kyrkan.

Förslaget innebär att 5 § prästvalslagen måste ändras (5 § ändrad senast 1975:1430).

4 Prästers stiftsbundenhet

4.1 Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 10 § prästvalslagen kan en präst, som inte under minst fem år har fullgjort prästerlig tjänstgöring inom det stift till vilket han efter prästvigningen först har knutits, bara under särskilda förutsättningar på grund av egen ansökan komma ifråga till prästerlig tjänst inom ett annat stift. Förutsättningarna finns angivna i kungörelsen (1958:336) med särskilda bestämmelser om tidsbegränsad stiftsbundenhet för präst. I kungörelsen föreskrivs bl.a. att domkapitlet i det stift till vilket prästen har knutits (hemstiftet) kan dispensera från bestämmelsen om fem års stiftsbundenhet. En sådan dispens kan avse viss angiven tjänst och kan under vissa förutsättningar vara tidsbegränsad. I praktiken vägrar ett domkapitel sällan en präst begärd dispens om prästen kan åberopa sakliga skäl för sin önskan att söka sig till ett annat stift. Domkapitlets beslut i ärenden om dispens kan överklagas hos regeringen.

De nämnda reglerna, som ger uttryck åt det s.k. stiftsbandet, hade ursprungligen till syfte att skydda prästerskapet i ett stift mot konkurrens av präster utifrån vid tillsättning av lediga tjänster. Stiftsbandet har undan för undan mjukats upp. Kvar står numera endast femårsregeln i prästvalslagen. Denna regels betydelse torde i dag närmast vara att den möjliggör för biskop och domkapitel att på sikt planera rekryteringen av präster till stiftet. Enligt 19 kap. 6 § 1686 års kyrkolag är det nämligen biskopen förbjudet att "viga flera präster, än som nödtorftligen behövas och med lägenheter kunna förses". Ett domkapitel får enligt ett kungl. cirkulär den 17 december 1965 inrätta tjänster i befodringsgång för pastoratsadjunkt endast "till det antal, som oundgängligen fordras för att uppehålla den prästerliga verksamheten i stiftet". Mot prästens stiftsbundenhet svarar alltså f.n. en skyldighet för domkapitlet att bereda dem som har prästvigs för stiftet anställning där.

4.2 Förslag till ändringar

Som jag tidigare har nämnt anhöll 1979 års kyrkomöte hos regeringen om förslag till en sådan ändring i prästvalslagen att tiden för stiftsbundenheten avkortas till ett år (KLU 1979:7, kskr 1979:7). I det betänkande som låg till grund för kyrkomötets beslut anförde kyrkolagsutskottet följande.

I motionerna framhålles, att det tidigare huvudmotivet för stiftsbandet, nämligen att skydda stiftets präster mot konkurrens utifrån, numera bortfallit. Vidare anføres, att prästkandidater, som överväger att tjänstgöra exempelvis i Norrland, kan avhållas härifrån därför att en femårig bundenhet till stiftet uppfattas som alltför lång, och en arbetskraftscirkulation mellan stiftet betecknas såsom önskvärd.

Enligt utskottets mening talar övervägande skäl för en avkortning av tiden för stiftsbundenheten. Visserligen har arbetskraftscirkulationen inte enbart positiva konsekvenser, men särskilt med hänsyn till den numera vanliga situationen för två förvärvsarbetande makar synes principen om en femårig bundenhet svårligen kunna upprätthållas. Utskottet är däremot icke berett att tillstyrka en utredning med sikte på ett fullständigt avskaffande av stiftsbundenheten, främst eftersom biskopens och domkapitlets möjligheter att bestämma det antal prästvigningskandidater som kan mottagas då blir alltför osäkra.

Efter remiss har yttranden över kyrkomötets framställning avgetts av kammarkollegiet, samtliga domkapitel, SACO/SR och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund.

Kyrkomötets förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av *domkapitlen i Uppsala, Linköping, Skara, Västerås, Växjö, Härnösand, Luleå och Stockholm* samt av SACO/SR.

Kammarkollegiet samt *domkapitlet i Visby* uttalar sig för en avkortning av tiden för stiftsbundenheten till tre år och *domkapitlet i Göteborg* till lägst tre år. Enligt *kammarkollegiet* är en bundenhet under en så kort tid som ett år mindre meningsfull. Kollegiet framhåller att institutet i så fall likaväl kan avskaffas.

Enligt *domkapitlet i Strängnäs* har stiftsbandet fyllt en funktion genom att medverka till ett allvarligt ställningstagande till frågan för vilket stift man bör prästvigas. I vigningsstiftet tar biskopen och domkapitlet ett särskilt ansvar för kandidaten, vilket bl.a. innebär att vederbörande garanteras en tjänst. Enligt domkapitlet bör denna rättighet motsvaras av en skyldighet att tjänstgöra i stiftet viss begränsad tid. Domkapitlet anser att tre års tjänstgöring i stiftet bör vara en minimitid och framhåller att en avkortning av stiftsbundenheten till ett år gör att denna blir illusorisk. Domkapitlet förordar i första hand att stiftsbundenheten avkortas till tre år med bibehållen dispensmöjlighet. I andra hand förordar domkapitlet att frågan om ett eventuellt upphävande av stiftsbundenheten utreds. *Domkapitlet i Lund* anser, att stiftsbandet måste bestå såsom hittills och i vart fall under minst tre år. Domkapitlet framhåller att om kyrkomötets förslag genomförs måste skyldigheten att garantera anställning också upphävas. Detta kräver i

så fall att hela frågan tänks igenom också från teologiska utgångspunkter, vilket inte har skett.

Domkapitlet i Karlstad avstyrker den föreslagna ändringen. Enligt domkapitlets mening är det nödvändigt att bestämmelsen om den med prästvigningen förenade rätten till tjänst till pensionsåldern tas bort och att endast de i samhället gällande lagarna om anställningsskydd tillämpas om stiftsbundenheten förkortas till ett år. Domkapitlet framhåller att prästrekryteringen nu i hög grad är knuten till stiftet och att varje stift i regel har sin egen teologgrupp på universiteten som odlar förbindelserna med hemstiftet och som därifrån också får sitt ekonomiska stöd. Om stiftsbandet skulle omfatta endast ett år kommer enligt domkapitlet stiftets roll i prästrekryteringen att starkt undermineras. Domkapitlet anser att kyrkomötets anhållan är mycket svagt underbyggd. Enligt domkapitlet innebär det nuvarande stiftsbandet inte några olägenheter som inte kan avhjälpas med dispens i enskilda fall. Domkapitlet framhåller att en inskränkning av stiftsbandet skulle få negativa konsekvenser för kyrkans arbete.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund anser att en avkortning av tiden för stiftsbundenhet bör kunna genomföras utan olägenheter. Förbundet förordar dock en avkortning till två år på de grunder som kyrkolagsutskottet anfört, nämligen att domkapitel och biskop bör ha möjlighet att bestämma det antal prästvigningsskandidater som kan mottagas.

4.3 Föredragandens överväganden

Kyrkomötet har anhållit om en avkortning av stiftsbundenheten för präster från fem till ett år. Förslaget om att stiftsbundenheten skall förkortas tillstyrks med endast något undantag av remissinstanserna. Remissutfalet är emellertid splittrat i fråga om den tid som skall gälla för stiftsbundenheten.

Några av de remissinstanser som anser att stiftsbundenheten bör avkortas endast till tre år för fram den uppfattningen att prästvigningen för ett visst stift blir illusorisk om stiftsbundenheten avkortas till ett år. Kammarkollegiet uttalar t.ex. att en bundenhet under så kort tid som ett år måste vara mindre meningsfull och att institutet i så fall likaväl kan avvecklas helt.

För egen del är jag inte främmande för en så genomgripande lösning av frågan som kammarkollegiet pekar på. En sådan avveckling av stiftsbundenheten skulle emellertid få sådana konsekvenser för de enskilda stiftens möjligheter att överblicka och själva avväga sitt personalbehov att man då måste överväga helt andra former för rekrytering av präster. Under sådana förhållanden blir det sannolikt nödvändigt att överväga någon form av centralt antagningsförfarande. Detta förfarande skulle innebära så betydande avvikelser från den nuvarande ordningen, att det kräver mera omfattande överväganden än dem som ligger till grund för kyrkomötets framställning.

Jag är alltså redan av detta skäl inte beredd att nu föreslå att stiftsbundenheten avvecklas.

Av de skäl kyrkolagsutskottet har angett anser jag i likhet med så gott som samtliga remissinstanser att en avkortning av stiftsbundenheten bör ske. Jag anser emellertid att stiftsbundenheten inte bör tidsbegränsas till endast ett år. Som bl. a. kammarkollegiet har framhållit måste en bundenhet under så kort tid anses mindre meningsfull. En avkortning av stiftsbundenheten till ett år skulle dessutom äventyra syftet med den nya prästutbildningen. Denna bygger i hög grad på en medverkan från de olika stiftet. Stiftens villighet att medverka i utbildningssammanhanget grundar sig naturligtvis på en förväntan om ett mera långsiktigt samarbete med de blivande prästerna. Enligt min mening bör man skaffa sig några års erfarenhet av den nya prästutbildningen, som genomfördes fr.o.m. hösten 1980, innan man överväger en mera genomgripande reform i fråga om stiftsbandet.

Som jag tidigare har anfört anser jag att stiftsbundenheten ändå både kan och bör avkortas. I likhet med kammarkollegiet och flera domkapitel anser jag att en lämplig minimitid för denna bundenhet är tre år. En treårig bundenhet ger stiftsbandet ett reellt innehåll samtidigt som den inte alltför mycket hindrar en arbetskraftscirkulation. Tre år är också den tjänstgöringstid som enligt 1 § prästvalsförordningen (1958:261) krävs för rätten att söka en kyrkoherdetjänst. Om man väljer en tidsgräns om tre år behöver en präst alltså inte söka domkapitlets dispens från stiftsbundenheten för att kunna söka en kyrkoherdetjänst i ett annat stift när prästen i övrigt är behörig.

Olägenheten av en begränsad stiftsbundenhet under tre år lär inte vara särskilt stor i de situationer där en präst har grundad anledning att dessförinnan söka sig till ett annat stift. Domkapitlen tillämpar redan i dag en generös praxis vid dispensprövningar. Prästens familjesituation och makes förvärsarbete torde liksom i dag utgöra tillräckliga skäl för dispens. En avslagen dispensansökan kan alltid överklagas hos regeringen.

Mitt ställningstagande i denna del innebär sålunda att jag förordar att bestämmelserna om prästers stiftsbundenhet ändras så att tiden för denna bundenhet avkortas till tre år. Förslaget innebär att 10 § prästvalslagen måste ändras.

5 Dispens från vissa behörighetskrav

Enligt 11 § prästvalslagen (11 § ändrad senast 1975:1430) kan regeringen föreskriva att en domprost, kyrkoherde eller komminister, som inte en viss minsta tid har innehaft den tjänst till vilken han senast har blivit utnämnd, inte utan regeringens tillstånd kan på grund av egen ansökan komma i fråga till annan prästerlig tjänst.

Med stöd av den nyss angivna bestämmelsen har i 2 § prästvalsförordningen (1958:261, 2 § ändrad senast 1976:10) föreskrivits, att domprost får på grund av egen ansökan komma i fråga till annan prästerlig tjänst endast om

han har innehaft sin tjänst i minst fem år. Detsamma gäller beträffande en kyrkoherde som söker annan prästerlig tjänst i samma eller lägre lönegrad. Vidare föreskrivs att en komminister får söka en komministertjänst i annat pastorat som är placerad i samma eller lägre lönegrad endast om han har innehaft sin tjänst minst tre år. I paragrafen anges vidare att regeringen kan medge undantag från de angivna villkoren.

Syftet med de nämnda bestämmelserna är att undvika alltför täta ombyten av innehavare av ordinarie församlingsprästtjänster. Dispens beviljas därför inte enbart av det skälet att en sökande finner en annan tjänst mera lockande än den som sökanden redan innehar. Det skall finnas starka skäl för att vederbörande skall få lämna den innehavda tjänsten. Sådana skäl kan vara att söka i arbetsförhållandena på platsen, t.ex. problem i samarbetet med medhjälpare i församlingen o.d. Även familjeskäl eller hälsoskäl kan motivera att dispens ges för att möjliggöra flyttning från den innehavda tjänsten.

För regeringens bedömning av dessa ärenden är ofta domkapitlets kännedom om de lokala förhållandena eller sökandens personliga skäl av avgörande betydelse. Enligt min mening kan det därför övervägas, om inte dispensprövningen i dessa ärenden bör kunna delegeras till det domkapitel som prästen lyder under. Liknande delegation från regeringen till domkapitlet av dispensprövningen i andra ärenden rörande tillsättningen av prästerliga tjänster har skett på senare tid.

En förutsättning för att genomföra en delegering av de dispensbeslut som det här är fråga om är emellertid att 11 § prästvalslagen ändras så att där framgår att annan myndighet än regeringen kan meddela dispens. Jag förordar en sådan ändring av paragrafen.

6 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom kommundepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval.

7 Hemställan

Jag hemställer att regeringen inhämtar kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet för sin del godkänner förslaget.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att från kyrkomötet inhämta det yttrande som föredraganden har hemställt om.

KYRKOMÖTETS SKRIVELSE

nr 9

1982-05-10

REGERINGEN

Kyrkolagsutskottets betänkande 1982:5 med anledning av dels regeringens skrivelse med förslag till ändring i lagen om prästval, dels ock i ämnet väckta motioner

Med överlämnande av nämnda betänkande får jag anmäla att kyrkomötet den 7 maj 1982 har bifallit vad utskottet hemställt.

OLOF SUNDBY

/Bengt Törnell

Kyrkolagsutskottets betänkande

1982:5

med anledning av dels regeringens skrivelse med förslag till ändring i lagen om prästval, dels ock i ämnet väckta motioner

Regeringen har i skrivelse, beslutad den 18 mars 1982, nr 4, till kyrkomötet överlämnat utdrag av regeringsprotokoll för att inhämta kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet för sin del godkänner vid skrivelsen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval. Skrivelsen har hänvisats till kyrkolagsutskottet. Lagförslaget är av följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval

utfärdad den

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1957:577) om prästval

dels att 35 § skall upphöra att gälla,*dels* att 4, 5, 10, 11, 12, 36 och 42 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Kyrkoherdetjänst *tillsättes* utan val var tredje gång *tjänsten* är ledig, genom att *regeringen* utnämner präst, som sökt tjänsten, eller till tjänsten förflyttar präst, som innehar domprost- eller kyrkoherdetjänst.

En kyrkoherdetjänst skall tillsättas utan val var tredje gång den är ledig. Tjänsten tillsätts antingen genom att domkapitlet utnämner en präst, som har sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar en präst, som innehar domprost- eller kyrkoherdetjänst.

Är jämlikt 16 § andra stycket eller 19 § andra stycket särskild valförrättning ej erforderlig, utnämner domkapitlet den präst som skall anses vald.

Här under val jämte annan stått präst, som kallats av de röstberättigade, utnämner regeringen en av dem som stått under val.

Efter val till kyrkoherdetjänst i annat fall än ovan sägs utnämner domkapitlet den som vid valet erhållit de flesta rösterna eller, om flera fått högsta röstetal den av dem som domkapitlet finner böra erhålla företräde.

5 §²

Var tredje gång komminister-tjänst är ledig i *pastoratet* sker *tillsättningen* utan val, antingen genom att

Om det i ett pastorat finns en särskilt inrättad komministertjänst, vars innehavare huvudsakligen skall

Nuvarande lydelse

domkapitlet utnämner präst, som sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar präst, som innehar annan prästerlig tjänst.

Om tillsättning utan val i visst fall, då präst är ensam behörig sökande, stadgas i 16 § tredje stycket.

Efter val till komministertjänst tillsätter domkapitlet tjänsten enligt vad i 4 § fjärde stycket stadgas om kyrkoherdetjänst.

10 §³

Har präst ej under minst fem år fullgjort prästerlig tjänstgöring inom det stift, till vilket han efter prästvigningen först knutits, må han endast under villkor, som regeringen föreskriver, på grund av egen ansökan komma i fråga till prästerlig tjänst inom annat stift.

Föreslagen lydelse

tjänstgöra vid sjukhus, skall tjänsten tillsättas utan val.

Var tredje gång en annan komministertjänst är ledig i ett pastorat skall tjänsten också tillsättas utan val. I dessa fall tillsätts tjänsten antingen genom att domkapitlet utnämner en präst, som har sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar en präst, som innehar annan prästerlig tjänst.

En präst, som inte under minst tre år har fullgjort prästerlig tjänstgöring i det stift till vilket prästen efter prästvigningen först har knutits, får endast på villkor, som regeringen föreskriver, på grund av egen ansökan komma i fråga till prästerlig tjänst i annat stift.

11 §⁴

I bestämmelser som regeringen meddelar kan föreskrivas att domprost, kyrkoherde eller komminister, som ej innehaft den tjänst, till vilken han senast blivit utnämnd, viss minsta tid, ej utan regeringens tillstånd kan komma i fråga till annan prästerlig tjänst på grund av egen ansökan.

Regeringen får föreskriva att den som innehar en tjänst som domprost, kyrkoherde eller komminister och som ej under en viss minsta tid har innehaft tjänsten inte på grund av egen ansökan får komma i fråga till annan prästerlig tjänst utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

12 §

På förslag till prästerlig tjänst skola behöriga sökande uppföras efter som de, med hänsyn jämväl till tjänstens särskilda behov, finnas äga företräde i förtjänst och skicklighet. Därvid böra tagas i betraktande såväl det nit, det allvar och den skicklighet som sökande visat i honom dittills anförtrott kall, jämte hans tjänstålder, som ock den lärdom han ådagalagt genom examina, utgivna skrifter eller annorledes.

Samma befordringsgrunder skola gälla vid avgivande av förord, som i 35 § sägs, och vid utnämning jämlikt 36 §.

Samma befordringsgrunder skall gälla vid utnämning enligt 36 §.

36 §⁵

Är fråga om komministertjänst, äger domkapitlet, sedan yttranden

Sedan yttranden enligt föreskrifterna i 34 § har kommit in eller

Nuvarande lydelse

enligt föreskrifterna i 34 § *inkommit* eller därför bestämd tid *utgått*, till tjänsten utnämna behörig sökande.

Föreslagen lydelse

därför bestämd tid *har gått ut*, får domkapitlet utnämna *en* behörig sökande till tjänsten.

42 §⁶

Talan mot domkapitlets beslut enligt 40 och 41 §§ föres hos kammarrätten genom besvär. Talan mot annat beslut av domkapitlet i fråga om tillsättning av prästerlig tjänst föres hos regeringen genom besvär.

Besvärshandlingen skall *hava inkommit* inom tre veckor från den dag, då beslutet tillkännagavs genom anslag i domkapitlets *lokal*.

Över beslut om förslag *så ock över beslut om förord, som i 35 § sägs*, eller om utnämning *jämlikt 36 § må* besvär anföras endast av *sökande; dock må besvär* över beslut, varigenom präst, som kallats att uppföras på förslag, förklarats obehörig därtill, anföras av den kallade och av röstberättigad.

Besvärshandlingen skall *ha kommit in* inom tre veckor från den dag, då beslutet tillkännagavs genom anslag *på* domkapitlets *anslagstavla*.

Över beslut om förslag eller *beslut* om utnämning enligt 36 § *får* besvär anföras endast av *den som har sökt tjänsten*. Över beslut varigenom *en* präst, som *har* kallats att uppföras på förslag, *har* förklarats obehörig därtill *får besvär dock* anföras av den kallade och av *var och en som är* röstberättigad.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

2. Ärende som vid utgången av år 1982 är anhängigt hos regeringen handläggs enligt äldre bestämmelser.

I anledning av skrivelsen har väckts tre motioner, som likaledes hänvisats till kyrkolagsutskottet. I motionen nr 15 av *Sune Garmo m. fl.* yrkas, att kyrkomötet hos regeringen anhåller om en skyndsamt utredning med direktiv att avskaffa prästvals-systemet. I motionen nr 19 av *Anders Svärd* framhålles behovet av en mer genomgripande förändring av tillsättningsförfarandet när det gäller församlingsprästerliga tjänster och yrkas, att kyrkomötet som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen. I motionen nr 81 av *Gunnar Andersson m. fl.* yrkas, att kyrkomötet hemställer att regeringen – i stället för att nu lägga proposition om de föreslagna ändringarna i prästvalslagen – till nästkommande kyrkomöte lägger fram förslag till nya bestämmelser, innebärande ett slopande av valförfarandet.

Utskottet

Såsom redovisas i skrivelsen har förfarandet vid tillsättning av ordinarie församlingsprästerliga tjänster sedan länge varit föremål för kritik, och framställningar om utredning i syfte att få till stånd mera genomgripande förändringar har gjorts bl. a. av de tre senaste kyrkomötena. Departementschefen har nu förordnat en särskild sakkunnig att inom kommundepartementet verkställa en undersökning av det nuvarande systemet och hur detta fungerar i praktiken. I avvaktan på resultatet av undersökningen och de

vidare åtgärder som den kan leda till föreslås nu ett antal ändringar, som anges vara av praktisk natur och inte innebära några väsentliga avsteg från de principer som ligger till grund för nuvarande tillsättningsförfarande. För det första föreslås, att befogenheten att utnämna kyrkoherdar vid s. k. tredjegångstillsättningar flyttas från regeringen till domkapitlen, varvid besvärsmöjlighet tillskapas. För det andra ändras tillsättningen av sådana komministertjänster som inrättas för andlig vård vid sjukhusen så att de alltid tillsätts i den ordning som föreskrivs för tredjegångstillsättning av komministertjänster. För det tredje avkortas stiftsbundenheten för nyvigda präster från fem till tre år, och för det fjärde tillskapas möjlighet för regeringen att delegera dispensbeslut för sökande av ny-tjänst till domkapitlen.

Utskottet finner de av regeringen föreslagna förändringarna i sak välmotiverade, en mening som samtliga motionärer i och för sig synes dela. Samtliga motionärer framför emellertid önskemål om mera genomgripande ändringar och riktar i synnerhet stark kritik mot valförfarandet. I motionen nr 81 anföres farhågor för att de föreslagna ändringarna kan medföra en fördröjning av en mera genomgripande reform. Med hänsyn till de åtgärder som nu vidtagits inom departementet anser utskottet emellertid inte att det finns fog för sådana farhågor utan tillstyrker att kyrkomötet för sin del antager de av regeringen föreslagna ändringarna. En redaktionell jämkning bör dock företagas i 5 §, eftersom den i skrivelsen föreslagna lydelsen enligt utskottets mening kan föranleda den misstolkningen att beräkningen av när tillsättningen utan val skall ske i ett pastorat med flera komministertjänster skall ske för varje tjänst särskilt.

Utskottet delar den mening som kyrkolagsutskotten vid 1970, 1975 och 1979 års kyrkomöten i sina av kyrkomötet godtagna betänkanden anfört, nämligen att det nuvarande förfarandet vid tillsättning av församlingsprästerliga tjänster är i behov av en snar och genomgripande omgestaltning. Eftersom ett utredningsförfarande nu påbörjats inom kommundepartementet anser utskottet någon särskild framställning utöver det instämmande i sak med huvudsynpunkterna i motionerna som utskottets motivering innebär icke påkallad.

Utskottet hemställer därför

1. att kyrkomötet med anledning av ifrågavarande skrivelse, nr 4, måtte till regeringen anmäla att kyrkomötet för sin del antagit det i skrivelsen upptagna förslaget till lag om ändring i lagen (1957:577) om prästval med den ändring av 5 § som i bilaga till detta betänkande anges såsom utskottets förslag;
2. att motionerna nr 15, 19 och 81, i den mån de ej kan anses besvarade med vad utskottet ovan anfört, icke måtte föranleda någon kyrkomötets åtgärd.

Lidingö den 27 april 1982

På kyrkolagsutskottets vägnar
GUSTAV ÖBERG

I detta ärendes slutbehandling inom utskottet har deltagit: Gustav Öberg, Carl Strandberg, biskop Per-Olov Ahrén, biskop Bertil Gärtner, Karl-Erik Johansson i Boxholm, biskop Sven Lindegård, Christina Odenberg, Stina Eliasson, Bertil Ericsson, Eskil Jinnegård, Alvar Lundqvist, Margareta Schwartz, Anders Svärd och Per Wihlborg.

Särskilt yttrande

av Anders Svärd.

Utskottet borde enligt min mening, utöver vad som anförs i utlåtandet, beträffande motionsyrkandena, ha föreslagit kyrkomötet besluta ge regeringen som sin mening till kännna vad som i motionen nr 19 anförts beträffande framtida tillsättningsförfarande för församlingsprästerliga tjänster.

5 §

Nuvarande lydelse

Var tredje gång komminister-tjänst är ledig i pastoratet sker tillsättningen utan val, antingen genom att domkapitlet utnämner präst, som sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar präst, som innehar annan prästerlig tjänst.

Utskottets förslag

Var tredje gång komminister-tjänst är ledig i pastoratet sker tillsättningen utan val, antingen genom att domkapitlet utnämner präst, som sökt tjänsten, eller genom att regeringen till tjänsten förflyttar präst, som innehar annan prästerlig tjänst.

Första stycket avser ej sådan särskilt inrättad komministertjänst, vars innehavare huvudsakligen skall tjänstgöra vid sjukhus. Sådan tjänst skall alltid tillsättas utan val.

Om tillsättning utan val i vissa fall, då präst är ensam behörig sökande, stadgas i 16 § tredje stycket.

Efter val till komministertjänst tillsätter domkapitlet tjänsten enligt vad i 4 § fjärde stycket stadgas om kyrkoherdetjänst.

